

KRATKA DNEVNA ZGODBA

BRANK SODNIK:

JERNEJEVO SLOVO

Pred pol ure je še sedej v samotni celici. Potem so se odprla vrata. Na prag je stopil sodnik in mu je povedal, da je kazen prestal. Jernej je bil iznenaden. Toda sodnik mu je pojasnil, da so ga zaradi vzornega vedenja izpustili dva meseca prej.

Ko je stopil na ulico, je zajel polne prsi svežega zraka. Kako sem mu je prileglo! Deset mesecev je živel v zaporu! Deset mesecev in vse zaradi tistega neumnega sunka z nožem. Branil se je in ranil nekega fanta.

Deset mesecev ni gledal ničesar drugega kakor pusto zidovje, pospiano z neštetimi pisavami, in majhen košček neba skozi zamršeno okno.

Neznana mora ga je tlačila in nje je mogel otrestiti.

Samo, da sem prost in da je konec vsega, - se je skušal točiti, toda zaman. Kakor motoglav je hodil po ulicah.

Ko je sedel v vlak, se je iztrznil. Misliti je ječ na dom, na njo. Kaj dela ona? Ves čas, kar je bil v zaporu, mu ni pisala. Tudi obiskati ga ni hotela. Ko je bila nedavno mati pri njem, mu ni hotela od nje nicesar povedati.

Vlak je obstal. Jernej je naglo skočil in vagona in krenil k izhodu. Nihče ga ni čakal. Saj niso mogli vedeti, da pride.

Samo deset minut je imel do doma. Od daleč ga je že videl. Pod kribom čepli in gleda v dolino na lik osvelj stanki. Spodaj pa je hišica, kjer stanuje ona, Danica. Njeno okno — in rdeč nagelj na njem. Kako se je razbohotil. Lani je bil se majhen. Komaj en cvet mu je dajal vsak teden.

Lahkih korakov je šel skozi vasi. Skoraj vsi ljudje so bili še na polju. Le tu in tam se je pokazal man obraz, v zadregi pozdravil in izginil, odkeder je bil prišel.

Najprvi domov, — se je odločil Jernej, čeprav ga je vleklo k Danici.

Mati je sedela na pragu in pocipala nogavice. Tako je bila začetljena v svoje delo, da ga še opozila ni, ko je stopil pred njo. Šele ko jo je poklical, je dvignila glavo.

— Ali so te izpustili? — je rekla vsa veselo, vstala in ga odvedla v kuhinjo.

— Naprej se naje, — mu je dejala skrbno, — sij vem, da si lačen. Vsega mu je nanesla, kar je premočilo shrambo.

Ko se je naje, je šel v sobo in se preobokel. V omari je med statro šaro dobil še svoj nož, tisti nož, ki mu je bil prinesel deset mesecev. Podzavestno ga je zataknil za pas.

— Kaj pa Danica? — je mimošede vprašal, ko se je vrnil iz kuhinje.

— Tako... tako... — mu je odgovorila mati v zadregi. — Že dolgo je nismo bili k nam.

— K njej grem, — je odvrnil. — Čeprav je počno.

— Ne, nikar ne hodi! — je začela za njim, ko je že stal pred vrati, toda bil je predalec, da bi jo prehranil.

Stekel je po hribu napolil, ko je zagledal sredji dvorišča.

Zdrznila se je in kriji je zastala. Ozirala se je, da bi pobegnila, toda on je že stal pri njej in jo držal za roko.

— Kaj ti je, Danica? — je vprašal začuden. — Zakaj se me bojijo?

Saj sem se vrnil k temi.

— Pusti me! — je hladno odvrnila in se mu iztrgala. — Pusti me!

— Kakšna si? — jo je prijal očoli pašu.

— Pusti me! — se je trdrovratno upiral. — Ne dotikaj se me. Ne maram pretepača.

— Zdaj je vedel, zakaj ga ni prisla obiskat v zapor, zakaj mu ni prisala... Sramovala se ga je...

— Ne, Danica, — je rekel prosečno, — saj nisem tak...

— Si, prav tak si, — mu je vrgla v obraz. — Ne maram te več!

KAKO PREPREČIMO SAMOMORE

Statistike velikih ameriških zavarovalnic pridajo o naraščajočem številu samomorov v Združenih državah. Število samomorilcev zdajne mesece stalno narašča, dokler so prejšnje statistike pridale, da je bilo v zimskih mesecih samomorov razmeroma manj. Po izkušnjah odpada največ samomorov na maj in junij.

Med delavstvom je bilo letos v januarju na 100.000 oseb 8.7 odstotkov samomorov, lani v januarju pa 7. Lani v decembri je znašal odstotek 11. predlanskim v decembri pa 9.5. Porast števila samomorov gre v prvi vrsti na račun gospodarske krize, ki tare tudi ameriškega delavca. Tukaj pred voljo, ko je Amerika tudi preživljala hudo gospodarsko krizo, je bilo samomorov še več, kakor zdaj. Natančev jih je bilo leta 1913. Leta 1915 je padlo število samomorov na 13.5 odst., leta 1920 je pa doseglo najnižje stanje 6.1. Med leti 1921 in 1925 se je gibalo število samomorov okrog 7. odst. leta 1931 je pa poskočilo povprečno na 10 odst. Šamona ena velika zavarovalnica je izplačala lani sorodnikom samomorilcev nad 5 milijonov dolarjev, dočim je rabila 1. 1921 za taka izplačila komaj 7 milijonov.

V zvezki so samomorilci epidemijsko so objavili ameriški listi deset nasvetov ameriških psihologov, kako preprečiti samomore. Ti nasveti se glasejo:

1. Groženj s samomorom ne smemo jemati lahko, zlasti če nam ni zmanj vzrok napovedanega samomora. Pri samomorih so cesto besedniki in najožji samomorilci prijetljivi prijatelji najbolj prisenečen!
2. S potritimi in obupanimi ljudimi ne smemo ravnati grdo ali sovražno, temveč si moramo na vse načine prizadevati spraviti jih v dobro voljo.
3. Paziti moramo, da potrimljudem, ne naprimo, da novih skrbib in težav. Cesto zadostuje nalenost kot zadnja pobuda za samomor.
4. Če je utemeljen sum, da bi si mogel kdaj končati življenje, ga ne smemo pustiti niti trenutek samega. Samomor vpičo drugega človeka so zelo redki.
5. Posebno moramo paziti, da dobivajo potri in obupani ljuči dobro hran in da se dobro prespi.
6. Potrimljudem je treba nuditi razvedrila. Če jim ne moremo preskrbeti dela, moramo vsaj poskusiti obrniti njihove misli drugam. Najboljše sredstvo, da prečnemo človeku iz glave samomorne misli, je gibanje na prostem. Razvedri se pa tak človek najprej z duševnim delom. Seveda mu pa ne smemo vsljevati razvedrila. — Zaravega človeka lahko pustimo, da malo poleži, za človeka, ki mu je telesna in duševna odpornost oslabljena, je pa to nevarno.
7. Večina samomorilcev si konča življenje s strelnim orožjem. Zato je treba paziti, da potri in obupani ljudje ne pridejo do oružja.
8. Najboljša zaščita proti samomorom je prepriranje, da je samomor sam vreden prezira. Ocasemu človeku je težko vtepreti tako prepriranje maglo v glavo, zato je pa treba vplivati v tem pogledu na njegove otroke.
9. Čim opazimo pri človeku nevarno duševno depresijo, je treba podklicati zdravnika.
10. Zelo važno zaščitno sredstvo proti samomorom je ljubezen. Kjer ljubezni ni, manjka najmočnejša veza, ki veže človeka na življenje. Na drugi strani pa vidimo, da zakrivi nesrečna ljubezen največ samomorov.

Bil je vrsta celice, takozvani "red bankirjev", ki so bile opremljene za boljše restante. Ti bogati finančniki so bili sami imenitni gospodje. Ti gospodje niso s smrtno nevarnostjo napadali vlakov, da bi ogoljufali državo za dvajset ali štirideset tisoč dolarjev. Kradli so s tem, da so sleponišili na svojih udobnih stolih v svojih krasno o premljenih pisarnah. S spostljivo vlijednostjo so si v žepu basali denarja, ki so ga jim bili zaupali delaveci, prodajalke in mali ljudje. Tako so si ti gospodje priborili pravico do obzirnega ravnanja in so ga bili delčni.

Celice v redu bankirjev so bile udobne sobe v primeri z jamami v skupini JNK, kamor so bili vtaknuli mene. Imele so ogledala, zavese pred vrati in preproge. Eden teh izvoljenih jetnikov je bil izpuščen. Jaz sem samega sebe premestil v njegovo celico.

Ko sem se naslednje jutro pojabil na pramenadi teh izvoljenec, je moja rjava srajca vzbudila med njimi veliko pozornost. Vsi bankirji so bili zaposleni po pisarnah. Dovoljeno jim je bilo, da nosijo bele srajce. Nekakšen eleganten debel sveženj, po vsem videzu iz kakšne južne aristokracije, z zaščitenim obrazom, me je ogovoril. Njegova banka je propadla z okroglo dvema milijonom dolarjev deficit.

Dobro jutro, gospod. Kaj ste tudi vi bankir?

— Da, sem odgovoril.

— Od Narodne?

PESNIK in BANDIT

Spisal

AL. JENNINGS

23

Pred vsakim sedežem je stal kostirni krožnik nekakšne čorbe. Po omaki so plavali črvi. Kos kruha in skodelica sirupa z mlinami — to je bil ves obed. Jaz sem bil vajen trde hrane. Toda od te smrdljive nevsega mi je prihajalo slabo.

Debel rdeč fant, ki mi je sedel nasproti, se je globoko priklanjal in hrupno metal svoj delež vase, z obrazom skoraj na krožniku. Pomolil je dva prsta v zrak. Zapupnik, ki mu je velika skledla visela okrog vrata, je pristopil. Enkrat samkrat je zajel celo porcijo pokvarjene plaže in jo čofnil na krožnik rdečega človeka.

Vsakokrat, kadar je paznik jetniku vdružil napolnil krožnik, je čofnil s tako silo, da je brizgnilo vse naokrog. Par kapljic je preko ozke mize padlo meni v obraz. V trenutku sem bil na nogah. Črnce zraven meni me je potegnil nazaj.

— Kaj ne maraš sirupa? — me je vprašal.

Porinil sem krožnik predenj. S palem in kazalem je polovil muhe, jih zmečkal na mizi in jedel.

Ko so me čez noč zaprli v celico, sem se šele prav zavedel, da sem pozabljen od vsega sveta. Celica je bila v resnici nekakšen štirikrat osem čevljev velik kamenit oboj.. Brez okna. Edino, kar je moglo zraka do mene, je prihajalo skozi zamržena vrata, ki so držala v zaprti hodnik. Dva slamljanči sta ležali na lesnem pogradu. To je bilo ležišče. Še ena duša je ta smrdljivi brlog delila z menoj.

Po teh celicah ni bilo nikakšnih higijenskih naprav. Od sobote do ponedeljka se bili jetniki zaklenjeni v to zadušljivo tesnobo. Dvoje ljudi, ki sta v tem štirikrat osem čevljev obsežnem prostoru šestindeset ur dihalo, hodi in spala, sta si toliko morala izpremeniti v pekel. Polagoma ni bilo nič več zraka v prostoru, temveč sam dušev smrad.

Ko je napočil jutro prvega ponedeljka, sem se odločil, da se preselim. Vtaknili so me v selitveno pisarno. Le redki jetniki se dajo uporabljati za pisarniška dela. Že prvi dan po mojem prihodu so mi odzvali delo v pisarni. Moral sem vpisovati vse jetnike, pripisovati vse njihove selitve od celice do celice in beležiti vsak odhod v svobodo. Noben uradnik in noben pisar niso smeli zapustiti jetnišnice, dokler niso bili vsi jetniki.

Bila je vrsta celice, takozvani "red bankirjev", ki so bile opremljene za boljše restante. Ti bogati finančniki so bili sami imenitni gospodje. Ti gospodje niso s smrtno nevarnostjo napadali vlakov, da bi ogoljufali državo za dvajset ali štirideset tisoč dolarjev. Kradli so s tem, da so sleponišili na svojih udobnih stolih v svojih krasno o premljenih pisarnah. S spostljivo vlijednostjo so si v žepu basali denarja, ki so ga jemeli.

V kaznišnici v Ohio je vsako nedeljo strežaj z bohiškega oddelka obiskal vse celice ter jetnikom delil pilule in kinin. Vsakdo je dobil svoj delež, če ga je bil potreben ali ne.

Bohiški strežaj je stal pred mojimi vrati. Čutil sem njegov pogled, pa se nisem otral. In potem sem začal zadušen, zadržan glas, ki se mi je zazdel kakor solnčna luč, kadar predere težek oblak. Globoki, mehki zvoki so rezali črno vzdusje aresta. Predmojimi očmi so se odprle valujoče širjave prerijske, lagodni grički s farme v Texasu, stisnjena lesena hišica v Hondurasu, tropne doline v Mehiki in čudovita podoba praznično okrašene plesne dvorane.

— Polkovnik, torej tu se najdeva spet!

On se je zanimal samo za svoje stanovske tovariše.

— Ne samo od Narodne. Jaz sem jih rojal kar eno za drugo. Vi ste pač poneverili kaj malega?

Ta magnat iz New Orleansa je naenkrat dal duška vsemu svojemu razočaranju in studu. Njegov spoštljivi obraz je temno pordelel od jeze.

— Jaz sem tu...

— Da, gospod, jaz tudi, sem odvrial.

— Zdi se mi, da gre za pomoto.

In dvignjene glave jo je odkuril.

— Meni se tudi zdi. Jaz grem rajši nazaj med konjske tatove, da bom vsaj med gentlemani.

Toda moja vrnitev se je zgodila še prej, kakor sem jo sam nameraval. Vnet sojetnik me je ovadil. Predstojnik me je pozval predsednik.

— Kdo vas je premestil? me je vprašal.

— Pisar za selitve, — sem odgovoril.

Na mojo srečo je bil visoki gospod pri dobi volji.

— Zakaj?

— Da bi imel dobro posteljo, preprogo in nekaj poštenega zraka.

— Ti prostori so samo za bankirje, me je pončil.

— Jaz sem tudi bankir.

— Ampak ne njiheve vrste. Oni niso z revolverji hodili okrog. V svoj razred pojde nazaj. Vi bi jim pokrali še to, kar se imajo.

Tako sem se vrnil v svojo luknjo. Arestantovske kruha sem se polagoma privadol. Privadol sem se loviti črve z juhe. Znal sem živeti brez sirupa. Samo nedelj nisem mogel prenašati. Bil sem od njih ves izgubljen, dušile so me, v meni se je budiila sila, da bi moril. Tako mi je napočila četrta, kar sem bil v ježi.

V kaznišnici v Ohio je vsako nedeljo strežaj z bohiškega oddelka obiskal vse celice ter jetnikom delil pilule in kinin. Vsakdo je dobil svoj delež, če ga je bil potreben ali ne.

Bohiški strežaj je stal pred mojimi vrati. Čutil sem njegov pogled, pa se nisem otral. In potem sem začal zadušen, zadržan glas, ki se mi je zazdel kakor solnčna luč, kadar predere težek oblak. Globoki, mehki

